

Інформатизація освіти як умова сучасного розвитку університетської бібліотеки

Олена Василівна Уваркіна

*Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
Учений секретар. Доктор філософських наук, доцент*

Информатизация образования как условие современного развития университетской библиотеки

Елена Уваркина

*Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова.
Ученый секретарь. Доктор философских наук, доцент*

Application of information in education as a development condition for university library

Helen Uvarkina

*National Pedagogical Dragomanov University.
Scientific secretary. Associated professor*

Анотація. В статті розглядаються проблеми використання інформаційних і комунікаційних технологій в університетських бібліотеках, навчально-виховному процесі вищої школи в умовах інформатизації і глобалізації вітчизняного освітнього простору. Проникнення новітніх інформаційних технологій в навчально-виховний процес створює передумови для кардинального оновлення як змістовно-цілевих, так і технологічних аспектів організації освітньої діяльності. В статті приводяться дані моніторингових досліджень по використанню Інтернету молоддю. Уделяється увага значенню університетських бібліотек в питаннях інформатизації освіти. Представлені дані Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова по розвитку проекту «Електронна бібліотека». Підкреслюється взаємозв'язок якісного інформаційного забезпечення бібліотек з якістю навчання в університетах.

Ключевые слова: *інформатизація освіти, інформаційне простору, інформаційні технології, університетська бібліотека, навчально-виховний процес.*

Abstract. This article deals with the problems of using information and communication technologies in university libraries, higher educational process in the conditions of informatisation and globalization of local educational sphere. The penetration of the newest information technologies in the educational process creates prerequisites for the cardinal renovation of content, purpose, and the technological aspects of the organization of educational activity. The article highlights data from the monitoring researches on internet usage by young people, underlines the important role of university library in problem of information application in education. The author introduces the National Pedagogical Dragomanov University experience in development of the «Electronic library» project, underlines the correlation between qualitative library information supplying and the quality of university training.

Keywords: *application of information in education, educational process, information space, information technologies, university library.*

Стрімкий розвиток інформаційних і комунікаційних технологій зумовлює перебудову інформаційного простору сучасного суспільства, відкриваючи нові можливості суспільного прогресу. У зв'язку з цим, особливий наголос у модернізації української освіти робиться на нові форми освіти, які змогли виникнути тільки за допомогою нових інформаційних технологій та технологій

зв'язку, які в першу чергу забезпечують здійснення операцій збирання, продукування, накопичення, збереження, обробки, передачі інформації та можливість доступу до інформаційних ресурсів глобальних комп'ютерних мереж.

Відомо, що інформаційне середовище є важливою соціокультурною характеристикою суспільства і саме інформаційна діяльність розуміється як невід'ємна складова будь-якої розумової праці. Тому інформатизація це не просто впровадження комп'ютерної техніки, а це ще формування і використання інформаційних технологій у різних сферах соціально-економічної діяльності людини (Коряковцева, 2010).

Сьогодні, у науковій літературі термін «інформаційні технології» визначається дуже широко, оскільки означає і певні наукові напрямки діяльності, і конкретні способи роботи з інформацією. Тому узагальнюючи визначення, «інформаційні технології» можна сформулювати його як сукупність методів і засобів збирання, опрацювання, систематизації, зберігання, передачі інформації для можливості досліджувати об'єкти, явища, процеси, отримувати знання, навчатися і спілкуватися.

В сучасних умовах підготовка фахівця XXI століття стає неможливою без навичок систематизації інформації, роботи з інформаційними масивами (таблицями, словниками тощо), вміння працювати з комп'ютерними інформаційними моделями тощо. Проникнення новітніх інформаційних технологій у навчально-виховний процес створює передумови для кардинального оновлення як змістово-цільових, так і технологічних аспектів організації освітньої діяльності.

Сьогодні комп'ютер активно застосовується при вивченні будь-якого предмета і постає засобом індивідуалізації навчання. Комп'ютер, підключений до глобальних комп'ютерних мереж, відкриває шлях до знань і досвіду всього людства, що в умовах глобалізації слугує важливим чинником успішності людини і нації.

За даними моніторингових спостережень Інституту соціології НАН України частка власників комп'ютерів зросла з 4,7 % у 2002 році до 34,9 % у 2010 році. Характерною особливістю нашого часу вже єзагальна комп'ютеризація та широке впровадження Інтернету в побут сучасних молодих людей. За результатами дослідження Державного інституту розвитку сім'ї та молоді «Молодь України: травень 2007», 65 % сучасної молоді у віці 14–35 років користується комп'ютером, а Інтернет використовує 38 % (для порівняння у 2004 році їх кількість становила 47 % та 8 % відповідно). Як бачимо, відбувається активне перенесення дозвілля молоді в мережу Інтернет. До того ж з віком кількість молодих людей, які користуються комп'ютером та використовують Інтернет, зменшується: так, у 14–24 роки ці показники становлять 73,7 % та 43,7 %, а у віці 25–35 років – 55,8 % та 32,1 % відповідно. Слід також зазначити, що питома вага таких користувачів різниться у мешканців міста і села: так, у міської молоді вона становить 72,5 % та 46,1 %, а сільської – 51,3 % та 23,4 % відповідно («Молодь в умовах становлення», 2012, с. 126).

В умовах активного входження інформаційних технологій в життя сучасної молоді постає питання про мету використання ними комп'ютера та Інтернету. Результати даного дослідження показали, що в основному молодь використовує комп'ютер для прослуховування музики, перегляду фільмів (91 %), роботи/навчання (89 %). Також 67 % респондентів зазначили, що використовують його для ігор, а 60 % – для спілкування з друзями (див. табл. 1).

Таблиця 1

Розподіл відповідей респондентів віком 14-35 років на запитання: «Ви використовуєте комп'ютер для...», % серед тих, хто використовує комп'ютер (“Молодь в умовах становлення”, 2012, с. 126)

	Дуже часто	Часто	Іноді	Ніколи
Роботи/навчання	38	24	27	11
Спілкування з друзями	12	20	28	40
Щоб гратися в ігри	14	17.5	35.5	33
Прослуховування музики, перегляду фільмів	25	35	30.5	9.5
Інше	0.5	0.4	0.4	98.7

Сума відповідей не дорівнює 100 %, бо респондент міг обрати кілька варіантів відповіді

Дослідження Державного інституту розвитку сім'ї та молоді показали, що Інтернет є сучасним джерелом здобуття інформації для 96 % користувачів. Окрім цього, молодь також використовує його для скачування музики (79 %), спілкування (76 %) та блукання по мережі (72 %). 51 % потребує його для гри в онлайн ігри (див. табл. 2).

Таблиця 2

Розподіл відповідей респондентів віком 14-35 років на запитання: «Ви використовуєте Інтернет для...», % серед тих, хто користується Інтернетом (“Молодь в умовах становлення”, 2012, с. 127)

	Дуже часто	Часто	Іноді	Ніколи
Здобуття інформації	51	28	17,5	3,5
Спілкування	19	26,5	31	23,5
Гри в онлайн-ігри	11	14	26	49
Блукання по мережі	11	26	35	28
Скачування музики, фільмів	17	30	32	21
Інше	0,1	0,4	0,1	99,4

Сума відповідей не дорівнює 100 %, бо респондент міг обрати кілька варіантів відповіді

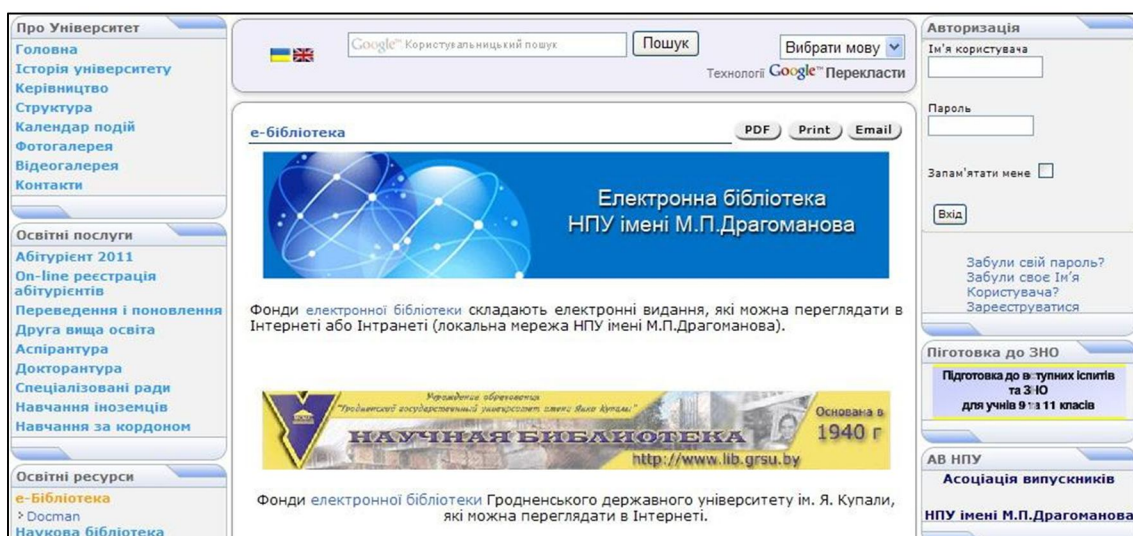
Застосування нових інформаційних технологій для розвитку нових форм дистанційного навчання на базі Інтернету призводить до нового розуміння реального значення міжнародного рівня в освіті (див. мал. 1).

Мал. 1. Пряма трансляція міжнародної конференції на сайті НПУ імені М.П.Драгоманова

Особливої уваги у проблемах інформатизації освіти заслуговують університетські бібліотеки. Відомо, що чисельність бібліотек з року в рік скорочується. Так, якщо у 1990 р. в нашій країні існувало 25,6 тис. масових та спеціальних бібліотек, то у 2010 р. – 19,5 тис. Проте, практика показує колосальні зрушення у напрямі інформатизації бібліотек вітчизняних вищих навчальних закладів. Безперечно, за останні роки були направлені значні сили і кошти, які створили можливість проводити он-лайнову реєстрацію читачів, обслуговувати більшу кількість запитів і обробляти величезну кількість літературних джерел та документів.

Наприклад, у рамках проекту «Електронна бібліотека» в Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова (далі – НПУ імені М.П.Драгоманова), був створений освітній портал, який об'єднує вже 35 сайтів університету і постійно розширюється (див. мал. 2).

Мал. 2. «Електронна бібліотека» освітнього порталу НПУ імені М.П.Драгоманова

Ресурси «Електронної бібліотеки», наприклад НПУ імені М.П.Драгоманова, доступної через Інтернет і розміщеної на порталі університету досягли відмітки 5000 книг, вони систематично поповнюються. (див. мал 3.). Викладачами університету активно розробляються електронні курси, які використовуються як для дистанційного навчання, так і для підтримки навчального процесу.

Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова

Вхід

Псевдо: v2zinuk

Пароль

Вхід

Створити новий обліковий запис

Забули пароль?

Новини сайту

(Поки новин немає)

Категорії курсів

Інститут інформатики	40
Інститут фізичного виховання та спорту	81
Інститут філософської освіти і науки	12
Інститут гуманітарно-технічної освіти	14
Інститут іноземної філології	54
Інститут історичної освіти	36
Інститут корекційної педагогіки та психології	8
Інститут мистецтв	5
Інститут педагогіки та психології	92
Інститут перепідготовки та підвищення кваліфікації	
Інститут політології та права	16
Інститут природничо-географічної освіти та екології	26
Інститут соціології, психології та управління	19
Інститут соціальної роботи та управління	10
Інститут розвитку дитини	8
Інститут української філології	34
Фізико-математичний інститут	1
Загальноуніверситетські кафедри	6
Кафедра педагогіки і психології вищої школи	5
Кафедра етики та естетики	

Зараз на сайті

(останні 5 хвилин)

- Бурдог Марина
- Дребушевська Юлія
- Лідзирайло Маріяна
- Шитна Анастасія

Мобільний доступ

Доступ до системи управління навчальними курсами Moodle за допомогою мобільного пристрою.

Є декілька варіантів:

- За допомогою спеціального додатка для мобільних пристроїв (натисніть на Завантажити):
- Завантажити
- За допомогою браузера мобільного пристрою, введіть дану адресу у рядок адреси браузера: <http://www.mle.npu.edu.ua>

Мал. 3. Перелік електронних курсів освітнього порталу НПУ імені М.П.Драгоманова

Важливого значення набуває такий міжнародний вимір в освітній практиці, за якого мобільність здійснюється у віртуальному просторі або коли метою є створення міжнародних умов для обміну ідеями. Пошук нових, удосконалених, більш рентабельних засобів надання освіти та навчання зростає в усьому світі. Багато хто намагається применшити основні труднощі розвитку навчання в системі «он-лайн». Для більшої частини планети підключення до системи сучасної дистанційної освіти є можливим тільки після залучення величезних інвестицій в інфраструктуру сучасних засобів зв'язку. Інтернет володіє необмеженим потенціалом і величезною силою, однак не можна дозволити, щоб він став новим джерелом світової нерівності.

За прогнозами, світовий попит на освіту буде збільшуватися. Венчурний капітал сприяв розвитку дистанційної освіти, яка стала великим бізнесом (величезні суми витрачаються на організацію «злиття» освіти та Інтернету, поряд з електронною комерцією). Розповсюдження інновацій «підштовхує» ринок, частково через ту кількість коштів, які вкладені в інформаційні технології. Ритм змін стає все більш швидким.

Однак фахівці з маркетингу систем навчання в режимі «он-лайн» іноді применшують недоліки та складності, включаючи бар'єри технологічного характеру і грамотності, так само як і бізнесу, культури, мови і стилів навчання. У результаті найбільшого у світовій історії дослідження процесів глобалізації, проведеного компанією Environics International на замовлення Світового економічного форуму, було з'ясовано, що шестеро з кожних десяти чоловік в світі вважають глобалізацію позитивним процесом.

Особливий наголос у реалізації освітнього потенціалу робиться на нові форми освіти, які змогли виникнути тільки за допомогою нових інформаційних технологій. Власне, будь-яка педагогічна технологія – це інформаційна технологія.

Оскільки основу технологічного процесу навчання і виховання становить інформація та її перетворення, то інформатизація освіти – це процес забезпечення сфери освіти теорією і практикою розробки і використання сучасних нових інформаційних технологій, орієнтованих на реалізацію психолого-педагогічної мети навчання і виховання. І роль бібліотек в цьому питанні не зменшується, а тільки зростає.

Відповідно до Державної національної програми «Освіта. Україна XXI століття» передбачено забезпечення розвитку освіти на основі нових прогресивних концепцій, запровадження у навчально-виховний процес сучасних педагогічних технологій і науково-методичних досягнень. Принципами реалізації цієї програми є багатокладність і варіантність освіти, що передбачає створення можливості широкого вибору форм освіти, засобів навчання, які відповідали б освітнім запитам кожної особи, запровадження варіантної компоненти змісту освіти. Водночас передбачається оновлення змісту освіти, запровадження ефективних технологій. Створення нової системи їх методичного та інформаційного забезпечення, входження України у трансконтинентальну систему комп'ютерної інформації. А це можливо лише за умов створення національного науково-педагогічного інформаційного простору, запровадження нових інтелектуальних інформаційних технологій навчання (Кремень, 2005).

Інформатизація освіти дозволила університетським бібліотекам стати потужним освітнім, дослідницьким і науково-виробничим центром підготовки студентів, яке орієнтоване на створення інформаційно-освітнього глобального простору. Інформаційне середовище кожної університетської бібліотеки надає і забезпечує величезну кількість інформаційних ресурсів, різних інформаційних продуктів для використання у науковій і навчальній діяльності вища. Метою, яка об'єднує бібліотеку і університет, є якість освіти. Тому якісне інформаційне забезпечення бібліотеки, як системної складової будь-якого навчального закладу, тісно взаємопов'язане з якістю навчання. А в умовах глобального інформаційного середовища, запровадження мобільності і навчання впродовж життя сучасним університетським бібліотекам необхідно підтримувати різні форми зовнішнього співробітництва з бібліотеками світового освітнього простору.

Відомо, що цінності, якими збагачуються студенти в період навчання, в абсолютній більшості відтворюються різними сферами життєдіяльності суспільства. Ключова функція освіти є збереження і трансляція культури. Наш час впевнено можна назвати часом великих знань та малої освіченості і зниженої культури. Поняття «освічена людина» розійшлося з поняттям «культурна людина», а стало синонімом «інформована людина» (Ходаков, 2000). І основним завданням сучасної університетської бібліотеки сьогодні стає не забезпечення літературою і інформацією навчально-виховного процесу і наукових досліджень, а завдання стати центром розповсюдження знань, інтелектуального спілкування молоді, центром духовного і культурного зростання.

Таким чином, саме освіта через залучення наукових кіл та досліджень має створювати ефективне наукове та інформаційно-технологічне підґрунтя існування університетських бібліотек. На думку Гессена С.І., «розвиток сучасної бібліотеки можна порівняти з розвитком залізниці, яка постійно збільшує свою пропускну можливість і швидкість руху, все точніше погоджує свій розклад з розкладом сусідніх шляхів сполучення і все більш спрощує умови використання її пасажирями» (Гессен, 1995). Інформатизація освіти тільки сприяє великому майбутньому бібліотечної справи, яка вже впевнено зайняло своє місце в глобальному інформаційному середовищі.

Списки використаних джерел інформації

1. Коряковцева, Н.А. Библиотеки вуза: корпоративный аспект : научно-методическое пособие / Н.А. Коряковцева. – Москва : Либерейя-Бибинформ, 2010. – 192 с.
2. Молодь в умовах становлення Незалежності України (1991-2011 роки): щоріч. доп. Президенту України, Верховній раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Державний інститут розвитку сімейної та молодіжної політики ; [редкол. : О.В. Белишев (голова) та ін.]. – Київ, 2012. – 316 с.
3. Кремень, В.Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати : монографія / В.Г. Кремень. – Київ : Грамота, 2005. – 448 с.
4. Ходаков, В.Е. Высшее образование: взгляд со стороны и изнутри : [монография] / В.Е. Ходаков. – Херсон : Олди-плюс, 2000. – 214 с.
5. Гессен, А.И. Основы педагогики. Введение в прикладную философию / А.И. Гессен ; отв. ред и сост. П.В. Алексеев. – Москва : Школа-пресс, 1995. – 448 с.